

THESES
PHILOSOPHICAE
QVAS DEO AVSPICE,

Sub PRÆSIDIO D. IACOBI VEMII,
Propugnabunt ad diem Julii,
ANNO CLC. IC. C. XVI.

Adolescentes Magisterii Candidati, è Celeberrimo LYCEO
LEONARDINO IN ACADEMIA ANDREANA,
hoc ANNO emittendi.

Guilielmus Erichsonus.
Alexander Forbesius.
Robertus Newtonus.
Iohannes Forbesius.
Iohannes Campbellus.
David Martius.
Iacobus Vemius major.
Iacobus Vemius minor.
Guilielmus Rovens.

Alexander Fodrengamius.
Robertus Frenschens.
Thomas Vassens.
Guilielmus Ballandenus.
Georgius Stirkius.
Thomas Trumbellus.
Walterus Swentonus.
Guilielmus Chapmannus.

EDINBURGI,
EXCUDEBAT ANDREAS HART,
Anno Domini CLC. IC. C. XVI.

Amplissimo & Illustriſſimo Viro in Chriſto,

Patri Reverendiſſimo, IOANNI, Archiepiſcopo Andrea-
politano, Scotia totius primati, magnæq; BRITANNIÆ Regi
Sereniſſimo ab intimis Conſiliis, & in Supremo Senatu Regni
Scotia Senatori aquiſſimo ac Celeberrima Academia Andream Can-
cellario meritiſſimo, &c.

S.

Vemadmodum (præſul auguſtiſſime) ad Gyrum Per-
ſarum Regem ſubditi ſui omnes parvi pariter ac
magni certatim munera ferebant, beatusque ſibi vi-
debatur à quo ille aliquid accepisset, ita nos præce-
ptoris illius discipuli qui ſe ſuaque omnia, amplitu-
dini tuæ, jure quodam proprio debere proſitetur:

rudia hæc vigiliarum noſtrarum monumenta, ejuſdem nimirum
Academiae Alumni, cujus tu digniſſimus & ſpectatiſſimus es Can-
cellarius, vel hoc etiam nomine communi dicanda tibi exiſtimavi-
mus: poſtquam itaque (ne Græcanicum illud μέγα βιβλίον μέγα καὶ κοινόν
nobis occineretur) gyroque breviffimo & quam anguſtiſſimis fieri
potuit ſpatiis ille concluſiſſet, inque unum quaſi faſciculum compe-
giſſet, tuo in ſinu, quò, alioqui citò peritura blattiſque & tineaſ paf-
cendis deſtinanda & ad ſaſamentarios ableganda, in longiorem vi-
tam protraherentur, omneſq; male feriatorum hominum gannitus
infringeretur, ſtatim ſine deliberatione deponenda putavimus: ſœ-
lices utiq; ſi ~~et~~ tibi non penitus ingrata nos exiſtimaturi: Tu enim
pulcherrimo illo Apulei elogio digniſſimus in poenis & præmiis ap-
plicandis tanta uteris prudentia & moderatione, ut & ἀμύσθον vide-
bitur qui obſtrigillabit, & Naſutulos qui jam muſſitant nos rebus
puſillis magna prætexere proœmia, ſi album tuum calculū adjece-
ris ubi quid dixerint ruminâtes menſinerint, pudor invadet. Quare,
nam ne vel epiſtolæ modum excedamus, vel adulari videamur, à
laudum tuarum commemoratione ultrò abſtinemus, ut *προσφωτισθῇ*
hanc noſtram tanquam minervæ noſtræ primitiarum ſpecimē quod

& in observantia ~~visu~~ & debiti obsequii ~~in~~ sacratum & oblatum tibi volumus oculis benignis intrucaris submisſe rogamus, in patrocinium tuum quod jure quodam ſuo depoſcit, ſerena fronte ſuſcipias, & noſmetipſos qui nos totos honori tuo devovemus & m̄cipamus in clientelam tuā admittas ſupplices oramus, ac quamvis tenue admodum ſit munuſculum, opus ſanè rude, & planè informe, non lima, non pumice terſum aut poliſum, ac proinde non ut tibi debitū ita te dignū: ei tamē ſolitā illa humanitatis tuæ aura, atq; adeo almæ matri huic Academiæ, & præceptori noſtro nobiſq; deinceps omnibus tui ſumma cum humilitate obſervantiſſimis aſpiret. Qua freti fiducia, præſertim quod poſteaquam ad editiſſimum illud dignitatis faſtigium quo frueris evectus es, nemo vel adverſus improbos ſeveriorē vindicem, vel erga bonos Mæcenatem largiorem deſiderari poſſe affirmet, & cum tot ac tanta ſuſtineas negotia, tempora tua haud diutiùs morari audeamus. Deum Opt. Max. ut te Eccleſiæ, Reipub. & Academiæ noſtræ quam diutiſſimè ſerveſt incolummem precamur, quo præclara ingenia omnia quæ dummodo tibi nota ſint eximia liberalitate foveſ, auges & honoribus cohoneſtas patrocinii tui umbra protecti diu congratulentur. *Vale & vive.*

T H E S E S L O G I C A E.

I.

VANDOQVIDEM omnis amor ſaltem creatus torpere & inerti quodam otio languere poſſe videtur: venatio verò actuolaſam venandi capiendique indaginem nobis exhibet.

1 *Plato ergo virum diſcendi cupidum à Pythagora pulchrè quidem & ſciētē Philoſophum appellatum, hoc eſt ſapientia amantem nota meliori veritatis venatorem nūcupavit.*

2 *Quemadmodum igitur venatores pro virili ſua animalia quæ intra nemora ſe abdunt, atq. intra ceſſpites latitant diligentiſſimè indagant, ut reperta comprehendant comprehenſaq. in uſum & ſumma & aliorū referant, ita vir doctrina im-*
buendus

buendus maximam navat operam ut veritatē (de qua Democritus apud Laertium quaeritur *ἡ ἀλήθεια ἢ τὸ βεβαίον*) in materia silva rerumque sensilium involucri tectam & abstrusam inveniat, inveniāque non solum ipse potiat, verum aliis quoque eadem fruendi facultatem praebeat.

3 Ut canes venatoribus magnas ferunt suppetias, ita disciplinis vir erudiendus indiget nonnullis vertagis, quorum subsidio uberrimas honestissimae suae venationis fructus queat percipere: sunt autem isti veteres & eximii sapientes, qui ignorantia assidue latrantes & cognitioni modis omnibus jucunde blandientes, illam tandem nobis viam indicarunt, per quam non solum ad veritatem quasi manuducamur, verum etiam demonstrationum laqueis irretitam vinciamus.

II Philosophiae, vel venationis hujus ope & ἐνέργεια abstergitur densissima illa tota ab hominis animo ignorantia, quam nativa quaedam ad singulos ex aequo infelici quodam naturae ductu & fato derivata ac propagata caligo produxit.

1 Ejus ergo, quod vera vitae nostrae dux sit virtutumque indagatrix, & vitiis expultrix, cunctis hominibus innata est cupiditas.

2 Ideo proculdubio vetustissimi poetae Philosophorum prodromi splendidissimum Dei immortalis donum non obscure esse innuerunt, quum Minervam ex cerebro Iovis progeneratam, & Musas, filias ejus & Mnemosynes esse commentum sunt.

3 Ejus autem definitionem perfectam frustra (quod multi conati sunt) conabimur adducere, verum ne confusio Lata porta pateat, partes eius ex quibus tanquam ex atomis mundum constituimus, diligenter distinguenda sunt: quumque illae sint singula artes & disciplinae, quae & finibus & objectis suis differunt, omnium ejus quae circumferuntur divisionum recens illa in pædiam & propædiam unice amplectenda est.

4 Minus propriè loquuntur, qui vel universam, vel aliquam ejus partem per habitum qui ens unum est & absolutum omni vacans relatione definiunt.

III Propædiam appellamus eam Philosophiae partem, quae rationem & orationem intellectus nostri instrumenta quibus & veritatem apprehendit, & apprehensam aliis communicat praeceptis suis informat & expolit: & pædiam quae rerum ipsarum omnium tam divinarum quam humanarum naturas, veritatis partim inspiciendae, partim efficiendae gratia explicat.

1 Pædias igitur in practicas & Theoricas, & propædiam in Logicam & Grammaticam rectè dividimus.

2 Et non minus sacram Theologiam cui reliqua omnes disciplina operam suam dicant, quam Logicam & Grammaticam Philosophia partibus annumeramus: adeo ut nimis angustis finibus eam concludant, qui artes solum humana industria inventas, easque non omnes, sed dominas duntaxat & principales, in artium Philosophicarum numero collocandas autumant.

IV Quum *συγγενης* & affinitatis vinculis res omnes inter se natura sua apte colligentur, ut & alia aliis cohæreant, & alia ab aliis promanent: in artibus & disciplinis tradendis, tam ordo quam syllogismi necessario requiruntur.

1 Logica ergo ea sola omnibus suis numeris perfecta & absoluta censenda est, quæ perfectos nos facit discipulos, hoc est, recte nos parans cumulateque disponens ad universam Philosophiam discendam ac docendam, atque adeo omnem omnino veritatem cognoscendam aptos ita ac idoneos reddit, ut nec facile decipi nec à veritate aberrare possimus, sed omnia quibus ea vel comparatur vel elucescit ad unguem calleamus.

2 Quamobrem igitur verebimur magis Aristotelaam Logicam quam Ramaam imperfectam esse asserere, præsertim quum ipse Nicomach. 1. veritatem amicitia, ac proinde omnibus aliis bonis externis præferat.

3 Zeno, Philosophiam universam pulchre animali comparans, Logicam sine quædam & quasi exanimis & exsanguis excellentissima quavis disciplina videtur, nervis ejus respondere scitissime existimavit.

V Mentis nostræ supra semetipsam reflexio ardua admodum est & difficilis, undè scholastici, cogitatio reflexiva est facile deflexiva.

1 Ut nullius artis usus & exercitatio magis est necessaria quam Logica, ita nullius difficilior maiorique studio & assiduitate urgenda, ac sicut verissime dictum est: purum Grammaticum esse purum asinum, ita longè verius est, purum asinum esse illum Logicum, qui Logica præcepta sic didicit ut nunquam exerceat, quo respexerunt illi in vetusta Ecclesia patres, qui purum Logicum purum dixerunt esse hæreticum.

2 Asserimus igitur nullam aliam disciplinam, immo ne ipsam quidem Logicam absque eius praxi & exercitatione quadam posse doceri.

3 De Grammatica idem tuebimur.

4 Quamvis Logica, quod dicitur tractationis, subiectum fateamur esse secundas notiones, quibus ut instrumentis in veritate omni cognoscenda intellectus noster inuatur: nolumus tamen res ipsas ad quas intelligendas illa primis imponuntur adequatum eius esse operationis subiectum: notiones nihilominus in Logica à rebus penitus abstractas, quas in Logica natura rimanda hebetatam mentis suæ aciem prodentes quidam agnoscunt, explodendas merito existimamus.

5 Et quoad finem huius artis, ex dictis perspicuum videtur, veri à falso discretionem eum esse primum & adequatum, quemadmodum quoad divisionem apparet pro triplici mentis operatione tripartitam esse statuendam.

VI Omne universale qua tale sive ut mente collectum, sive ut singularibus suis inexistit, sive alio quovis modo spectetur accidens est: & quidem intentionale iisdem finibus quibus ratio vel intellectus præstantissima hominis facultas circumscriptum.

1 Quemadmodum igitur non est dubitandum quin omnia propria sua habeant singularia, in quibus & singulis & omnibus immediate actu & semper tota eorum essentia continetur: ita qualibet singularia cum ὅλη, τὴν τὰ μὴ ὅλης ὅλη (ut Plato loquitur) hoc est, ficta sua etiam, λογικῶς saltem seu cogitatione nostra universalia habere credendum est.

2 Errant igitur tam qui universalia sola ratione à singularibus differre averfantur, quam qui universalia, vulgo in multis vera entia esse realia, quæ verò post multa dicuntur mera mentis opera esse contendunt.

3 Quum ergo nec Deo qui per propriam essentiam suam actu omnia simul cognoscit, nec Angelis qui per formas naturaliter sibi congenitas intelligunt, ad intelligendum aliqua opus sit abstractione: harum & similium omnium distinctionum, causa alia nulla videtur: quam incompleta seu imperfecta intellectiva nostra facultas, qua non nisi per species à rebus acceptas cognitionem aliquam assequimur.

4 Eadem est causa cur notionum alia sint prima, alia secunda.

5 Unde sequitur notionem omnem tam primam quam secundam esse mentis nostra opus & categorias per se refugere, & nusquam nisi in mente posse reperiri.

6 Hinc etiam colligere est nec notiones secundas instrumenta esse in organicis disciplinis effabricata, nec organicas disciplinas à viris doctis ideo ita nuncupatas.

VII Omnis rei distinctio & determinatio petitur à forma ejus, & accidens neutiquam est causa ejus cui accidit.

1 Est ergo non solum speciei sua forma specialis, & generis sua generalis per quas proprias suas sedes in categoria obtinent & sortiuntur: verum etiam individuorum sua sunt singulares vel individuales quas Metaphysici hæccitates appellant.

2 Individua igitur eiusdem speciei essentialiter differre ἀλλοτρίον est negare.

3 Et individuationis principium vel hinc etiam evincimus non esse τὸν συμπεφυκότων ἀποισμόν, ut putat Porphyrius.

4 Sequitur præterea (ut nobis videtur) & ens omne tam rationis quam reale esse vel singulare vel universale, & universale esse vel genus, vel speciem,

adeo ut universaliū numerus ille quinaris $\nu\alpha\rho\epsilon\iota\upsilon$ si respicias ut totidem distinctarum specierum non sit diutius retinendus: si tamen $\kappa\alpha\lambda\upsilon\omicron\pi\iota\alpha$ vel diversos predicandi modos respiciamus, nil vetat, asserere perfectissimā esse universalis divisionē qua tota predicandi ejus aptitudo distinctissime exhauriatur.

5 Pro virili itidem tuebimur unum idemque universale, si ad diversa subjectorum genera referatur diversorum predicabilium rationem inducere.

VIII. Categoria seu prædicamentū est rerū ejusdē generis, graduū omnium per quos naturaliter directē & affirmativē aliis vel tantum attribuūtur, vel tantum subjiciuntur, vel & attribuūtur & subjiciuntur, distinctio.

1 Sunt ergo & categoriarum albo excludenda aeterna qua talia, actus, potentia, animi conceptus, entia rationis omnia, ficta, & equivoca.

2 Insigniter propterea nobis errare videntur qui materiam & formam in eadem collocant categoria, qui categoria substantia duas series, unam corporearum aliam incorporearū substantiarum constituunt, qui deniq. substantiis separatis, quae teste Philosopho 12. Metaph. nulla sub se individua possunt habere, locum aliquem in categoriis concedunt, & prædicamentorum doctrinam in Logica per se seu $\kappa\lambda\iota\sigma\epsilon\iota$, ut loquuntur, Logicam esse asserunt.

IX $\Phi\theta\alpha\rho\iota\kappa\alpha$ τῶν ἀλλήλων τὰ ἐναντία dicuntur P. hysicorum, 1. cap. 9.

1 Formæ igitur non sunt contrariae.

2 Imo in solis accidentibus, & ex iis in solis qualitatibus, vera contrarietas per se & propriè reperitur.

X $\Delta\iota\alpha$ τὸ μέγεθος ἐν αἰσυνήχῃς, καὶ ἡ κίνησις ἐστὶ συνεχὴς, διὰ δὲ τῶν κίψεων καὶ ὁ χρόνος. Phys. 4. Text. 99.

1 Merito ergo & specierum quantitatis per se familia non solum orationem, quod omnes fatentur, sed etiam tempus & motum exulare putamus.

XI Libro περὶ ἑρμηνείας tractantur nomen & verbum & enuntiatio, non solum ut prima & secunda mentis nostræ operatio dirigatur: sed etiam pro syllogismo ad quem quicquid tractatur in organo Aristotelis peculiari quadam ratione refertur: postea conficiendo materia & simplex & complexa paretur.

1 Geminus ergo est libri illius scopus, unus absolutus, alius respectivus, artisque Logica utramque primam partem complectitur, ac adequatum ejus subiectum est Interpretatio, modus tamen considerandi non est qua Interpretatio.

XII Enunciationis per se seu absolutē & qua dicitur enuntiatio, partes sunt nomen & verbum, sed qua propositio est partes sunt subiectum & prædicatum, & verbi munus est, in ea non aliquid

significare, sed tantum τὸν χρόνον προσημαίνει καὶ τῶν καθ' ἑταίροι λέγειται
vāi dei israel ὁμήτορον: prædicati verò in propositione est subiecto lucem
& manifestationem inferre.

1 Verbum igitur quia tale nullum est vel Interpretatio, vel vox categorica.

2 Nimum sibi diffidunt qui in enunciatione tertii adiacentis, ut in hac, homo est animal, vel (est) plenum esse verbum, vel (animal) plenum esse attributum inficiantur.

3 Sed & à veritate & ab Arist. mente atque doctrina magis alienum est, dicere totum ex utroque complexum esse verbum: nos autem utramque sententiam tantum refugimus ac abhorremus ut verba adjectiva propriè ac per se verba Logica esse pernegemus.

4 Non ergo quidquid Grammaticis est verbum idem Logicis est verbum, sed verbum substantivum quod illis vix quidem verbum est, hisce verbum solum est legitimum.

XIII Oppositio vulgo axiomatica vel à sola qualitate vel simul etiam à quantitate pender.

1 Prima igitur & præcipua huiusce oppositionis ratio sine qua esse est impossibile qualitatis pugna est, sed quæ etiam quantitate dimicant maximè opponuntur.

2 Tripliciter duntaxat enunciationes inter se opponuntur, quarum vel utraque vera, vel utraque falsa, vel altera vera, altera falsa licet non semper determinatè.

XIV Dianoia præcipua mentis nostræ operatio una ordinans est, alia inferens quemadmodum & notum à quo utraque procedit, puta quoad nos & quoad naturam.

1 Doctrina igitur & præceptis de syllogismis postrema Logica pars nequaquam absolvitur, sed ad eam perficiendam ordinis etiam aliqua opus est tractatione.

2 Quemadmodum duo tantum sunt distincta argumentandi genera, Inductio & Syllogismus, ad quæ alia omnia, ut exemplum, inductio, Soriten, & Enthymema referimus, ita etiam duo tantum sunt ordines, compositivus & resolutivus, quorum hic scientiis, ille artibus accommodatior habetur.

3 Explodenda itaque est Rami & eius sectatorum sententia, qui unum tantum viderunt, quemadmodum & medicorum dogma qui tres excogitarunt.

4 Nec ordo, nec syllogismus, est dianoia.

5 Quid igitur de iis sentiendum qui alterum dianoiam esse dicitant, alterum ve-

rum vero pertinaciter negant, ac proinde Logicum esse instrumentum, aut in Logica tractandum nequaquam existimant.

6 Tertium istum in exemplari Syllogismo processum quod tertium simili tertio probatur, argumentationis nomine indignum esse arbitramur.

7 Inductionem vero quamvis contrasentiat ac doceat Zabarella. 3. de Meth. Cap. 19. instrumentum & notificandi apertissimum & natura nostra congruens esse contendimus.

8 Verumtamen Syllogismum proprium quum nec Syllogismi nec inductionis naturam attingat, ex Logicorum instrumentorum qua notificandi fidemve faciendi potestatem habent, ceterum eliminandum ac sine omni reditu in perpetuum profligandum statuimus.

XV Medium omne quod ad probandum id, quod ponimus eligitur, vel rebus ipsis per se & qua res sunt, vel secundarum notionum quibus in iis cognoscendis intellectus noster iuvatur ratione convenit.

1 Est igitur omnis Syllogismus vel necessarius vel probabilis, si tamen animi certitudinem respicias, nil vetat asserere unum eundemque Syllogismum diversorum hominum respectu posse esse & necessarium & probabilem.

XVI Demonstrationis nomine Syllogismum eum duntaxat legitime insigniri putamus, cuius medium non solum causa est conclusionis seu illationis, sed etiam majoris extremi, vel rei illatae.

1 Qui ergo cuncta scibilia & demonstrabilia propriorum accidentium sepe comprehendunt Syllogismi hanc speciem anguste nimis coarctant.

2 Fatemur tamen plurimos Syllogismos necessarios non esse demonstrativos, & non solum scientias, sed artes etiam, & moralem Philosophiam, imo Logicam & Grammaticam suas habere demonstrationes asserimus.

XVII Secundas notiones cuiusvis enti tam reali quam rationis licet imponere.

1 Nihil itaque est quod probabilitatis veste vestiri non possit.

2 Dialectica propterea omnium disciplinarum communissima censenda est.

3 Qui problema Dialecticum in Ethicum, Physicum, & Logicum distribuunt, Aristotelis verba 1. Topic. Cap. 9. in angustum nimis contrahunt.

XVIII Dialectici munus est Sophismata in omni materia

tam necessaria quam probabili quum invadendum est ut arma injusta & illegittima deponere, dumque defendum est opera aperire & aperta retundere.

1 Est ergo doctrina illa *Aristot.* quam inscribit περὶ σοφιστικῶν ἐλεγχων tanquam ἀληθῆς λόγος παρὰ μὲν, & proinde à *Dialectica* & *Apodeictica* distincta. quaedam artis *Logicae* specialis pars haud quaquam existimanda.

2 Pariratione Syllogismum sophisticum speciem esse Syllogismi negandum videtur.

T H E S E S P H Y S I C A E.

I.

V V M de Socratis sententia mundus nostra sit patria, & nihil sit (Deo proculdubio ita volente) quod homines natura dociles atque è puerili sua ignorantia primum emergentes cognoscere, ac per se ipsos dubitando investigare magis conduntur, quam ejus naturam & originem, ut Theologiae ita etiam Physiologiae exordium optimè inde sumitur.

I Quare ut homini Philosopho eam ignorare turpe est, ita nos rerum Physicarum Philosophicam velitationem instituentes ab ea merito exordiemur, eademque de causa iis assentimur, qui Physicam ante Ethicam discendam contendunt.

II Afferimus igitur non Deo solum & sacrosanctae Scripturae, sed & naturae & rationi repugnare, qui primam quandam causam aeternam & immutabilem quum nullum corpus extitisset ac proinde nec tempus, quia non motus, aspectabilis mundi hujus corporalis orbem ex nihilo fecisse inficiatur.

1 Est ergo natura sua incorruptibilis, & ab eo solo qui ita fecit ad iterum potest deduci.

2 Quocirca Platonis sententia hac de re parum vel nihil à veritate dissidet.

3 Nec Aristoteles noster qui quum impossibilitatem (ut ita loquar) motuum aeternorum & corporum praevidere nequiret, pulchram hanc mundi faciem

faciem ab aeterno potius fuisse, quam ex aeterna deformitate aliquando emer-
sisse credere maluerit, reprehendendus magis quam laudandus piis & eruditis
viris meritò videtur.

4 Materiam primam aliquam informem, rudem, & tanquam satis-
centem Deum hunc architectū omnium solo verbo suo ἐν τῷ ᾧ οὐ λόγῳ ut di-
stinctas postea corporum species effingeret condidisse, eamque Moſen appel-
lacione Cœli & terra abyſſi, & aquarum significasse, nimium sibi timent qui
negant.

5 Hoc autem nos doctissimis Theologis astipulantibus pro virili tuebi-
mur, eamque vel aeternam, vel non aeternam statuere non dubitamus, Arist.
vero sententiam qui cum actu & per se absolute nihil esse dicitaret Deo ta-
men coævam & simpliciter aeternam statuit explodimus.

III Corpus naturale est substantia materiata sensibilis, mobilis,
& quantitate continua per se terminata, insitam quandam vim ha-
bens qua nō modo ad omnes functiones & actiones sibi delegatas
actuofum est & efficax: verumetiam qua ad motum aliquem re-
cipiendum aptum est.

1 In Physica ergo vel κατὰ ἰστίαν, vel κατὰ δύναμιν, vel κατὰ ἐπερὶ ἵαν
consideratur.

2 Mundus autem non est corpus naturale neque cœlum nisi per quan-
dam similitudinem.

3 Quare nec mundus est subiectum alicujus partis Physicae multò minùs
totius: Cœlum verò librorum de Cœlo subiecti partem esse fateor.

4 Multa verò libris Acroamaticis de principiis & affectionibus cor-
poris naturalis communibus traduntur, quæ ei nullo modo vel saltem per
similitudinem tantum conveniunt.

IV Quum diversæ rerum rationes in diversas scientias eas re-
ponant, quid vetat omnia naturæ principia & à Physico, & à Meta-
physico legitimè considerari: plures siquidem scientiæ statuendæ
sunt quam rerum genera.

1 Non sunt igitur formæ materiales Physica considerationis tantum, &
imateriales Metaphysica, sed utraque utriusque esse possunt.

2 Fallunt sese egregiè qui quod falso putent mentem humanam materia
non esse immersam Physica considerationis, & naturam esse pernegant.

3 Nunquid de prima rerum materia quum absolute & in prima sua no-
tione considerata, res quadam sit per se solitaria idem dicitare poterant?

V Forma omnis incorporea est, & per se indivisibilis.

1 Ut ergo materia sine corpore, ita corpus sine materia nequit existere.

ipsa tamen per se non est corpus, qui vero ante formæ receptionem quantum esse inficiantur (dicant queso) unde habeat corpus ut sit in infinitum divisibile.

2 *Materia igitur etiam scorsim à forma, & per se spectata quidditas quædam ac existentia non est deneganda.*

VI *Universalem & liberam materiæ potentiam quæ ad motus contrarios recipiendos æquè apta est ad unum aliquem statutum & determinatum formæ restringit.*

1 *Merito ergo 2. Phys. dixit Aristoteles, minus propriè natura nomen ei quam formæ competere, ino cum Averroë per se naturam esse unanimes omnes in posterum negemus.*

2 *Neque quod multis videtur innuere Arist. per se formam vel appetit, vel repudiat, sed & tota & quælibet ejus pars omnium omnino formarum natura sua capax est.*

VII *Per motum qui actus est & imperfectus, & rei imperfectæ annexam semper habentis potentiam & indigentiam, natura facit omnia quæ vel facere est apta, vel opus est fieri.*

1 *Cælum ergo propriè & Physicè loquendo, nec habet naturam, nec sui causa movetur, nec motus ejus est naturalis.*

2 *Quum ergo inferiorum tantum causa moveatur, verisimile est majorem eorum indigentiam, & naturalem imbecillitatem esse, quam ut per se existere necdum impositas sibi partes & functiones exsequi sufficiant.*

3 *Si inferiora corpora tollerentur Cælestia non moverentur, & si Cælestia non moverentur, inferiora penitus & citò perirent.*

4 *Quare motus omnis ex natura præscripto, quæ nihil facit frustra, ad corporum sublunarium commodum & bonum ut ad finem suum adequatum tendit.*

VIII *Quidquid in loco est mobile est, & materiatum atque partem extra partem habens, corporisque continentis alicujus superficie circumscriptum.*

1 *Ergo nec res incorporea ulla, nec Cælum est in loco, Angelos vero, Demonas, & animas hominum natura sua proprietatibus finiri, & solum DEVM ubique & nullatenus finitum esse credimus.*

2 *Finitatem propterea è corporis naturalis communium affectionum numero arcemus, legitime tamen infinitum non esse demonstrasse Arist. existimamus.*

3 *Omne ens est alicubi ut ratum retineo, sed aliquod corpus esse αἴθερος, non est αἴθερος.*

4 Ubi, & esse in loca non sunt idem.

IX Quod ad locum movetur, ut quiescat movetur.

1 Ergo ad motum Physicum, locum Physicum non esse necessarium dicere est ἀπορίον.

2 Quies natura congruentior & conjunctior est quam motus, & proinde hic illius potius quam ea hujus præbatio censenda est.

3 Si autem Cœli aliqua pars esset avulsa & inferius hic posita, naturaliter neque hic quiesceret, neque ad locum suum ascenderit.

X Tempus licet omnis entis mutabilis duratio sit per prius & posterius, partium successionem habens, ejus tamen solum est affectio quod in eo esse dicitur, & cujus ratio invariabiliter metitur.

1 Est ergo nec corporis naturalis, nec motus quidem omnis affectio, sed tantum Cœlestis.

2 Motus igitur affectio esse dicitur non quia eius est mensura, omnem enim & motum & quietem quodammodo metitur, sed ut hanc per accidens quoniam alterum per se, ita motum primum primario & interne metitur, quum reliquos tantum secundario, per applicationem & externe.

3 Eius ergo, primus motus est & causa efficiens, & subiectum primum convenientia, & obiectum circa quod vel in quo præcipuum suum officium à natura præscriptum (quod est metiri) exercet.

4 Præterea ex his colligimus, nec substantiam aliquam esse in tempore, nec metiri primum motum esse tempori essentiale, nec tempus esse motus ipsam continuitatem, nec Cœli & substantiarum simplicium durationem esse tempus, nec denique inesse ei vim aliquam aut efficaciam ad res vel generandas vel corrumpendas, vel alio aliquo modo mutandas.

5 Temporis porro tractatio in Physica est propter motum & præsertim Cœlestem, & propterea ad Cœlum magis quam aliam quamvis corporis naturalis speciem spectare existimamus.

XI Cœlum naturalis corruptionis caret principiis.

1 Quamvis Philosophia haudquaquam sit dissonum substantiam ejus in meliorem quandam (quum motus ejus sistetur cedetque quieti, luxque ac tenebre finientur) à DEO mutandam esse asserere, per se tamen suaque natura neque corruptibile est, neque dissolubile.

2 Neque tantum rarum esse vel densum quum poros non habeat, nec crassum & tenue quum nec in parva, nec in magna possit comminui inficiabimur, verum etiam quod minus dicendum videtur sine poris διαφύει, sine siccitate & crassitie solidum, sine humiditate compactum, & sine colore alis

omnibus corporibus fulgentius & aspectabilius esse asserimus.

3 Non est tamen corpus omnino simplex, sed suis etiam constat elementis ex quibus magis compactum est quam corpus aliquod sublunare.

4 Astra igitur crassiores Caeli partes diutius ne habeantur, nec per Caelum (quod Adamanti ipso solidius est, & findi aliquo modo vel dividi est impossibile) per se ferri putemus.

5 Eximenda est eorum opinio, qui Caelum quanto aliis corporibus est superius, tanto etiam tenuius & subtilius esse asserunt.

6 Differunt propterea Coelestia ab inferioribus toto genere, & proinde etiam absimiles sunt penitus & diversa eorum materia.

7 Quamobrem si inferiorum materia annexam semper habet privationem unde quicquid ex ea constat, naturaliter est corruptibile, Caeli quod non ita est corruptibile materia omnis huiusmodi potentiae expers est.

8 Nihil vetat activo interno principio à materia distincto Caelum destitui cum Zabarella asseverare.

XII Elementorum, quæ obmixta seu concreta in mundo solum sunt necessaria naturas per primas qualitates, Aristoteli definenti tota Philosophorum cohors assentitur, & corporis cuiusque consistentia contrarii mixturam quandam desiderat.

1 Nullibi ergo pura omnique mixture vacantia vel sunt, vel fuerant, vel erunt.

2 His itaque indita sunt elementorum nomina quæ talia potius mente esse intelliguntur quam vera sunt.

3 Quare prima hæc corpora quæ cernimus non sunt terra, aqua, aër, & ignis appellanda, quin potius ut Plato in Timæo loquitur, terra quam incolimus est corpus terreum, aqua qua utimur corpus aqueum, aër quem spiramus corpus aërium, & ignis igneum.

4 Sunt igitur potentia tantum simplicia & actu nusquam, iis siquidem per sese nihil esset inutilius, nam alia omnia sterilecerent.

XIII Vbi confusa & conturbata sunt elementa, terra ut omnium gravissimum in imum mergitur, aër ut levius emergit, aqua ut quid medium inter fluit, ignis vero per se & naturaliter nullum præ alio locum affectans, solus inter omnia in nullum locum fertur, sed velut mundi huius inferioris anima per omnia permeans totum occupat ut singula fecundet ac quodammodo vivificet.

1 Ut scite dictum est aquam ob crassam suam humiditatem omnium rerum generationum esse quasi matrem, ita ignem per calorem esse quasi patrem putamus.

2 Acutè etiam calori ut efficienti, & humiditati ut materia rerum ortus attribuantur.

3 Non solum mare mundi partium omnium secundissimum, sed etiam tota mundi aqua si non igni à quo concalescit fundatur, nativo suo frigore in glaciem concreveret.

4 Unde mirus Aristoteles igni alia omnia ut materiam substerni existimavit.

5 Nunquam nisi vel tractus à lumine, vel materia quam occupat motu movetur, unde etiam per sensum ac omnino sensum omnem fugere pro vero habemus.

6 Urit ergo tantum per accidens nimirum per materiam quam sequitur, & si densa est descendat & compareat, si attenuatur ascendat & dispareat.

7 Quare tum tantum humano generi usui esse coepit, cum in materia densa retinendi ratio aliqua inventa est, unde accidit ut homines in initio diu eo non indigentes plurimi substantiam esse à Deo creatam pertinaciter negarint, sed hominis alicujus industria postmodum factum crediderint, & antiquitas ut aliarum rerum quamplurimum, ita ejus inventorem quascirunt.

8 Calor autem Cœlestis vel solaris, nihil aliud est quam calor ignis Cœli ac præsertim solis fulgure (ut ita dixerim) modificatus, de eo quem motu suo in mundum hunc inferiorem advehunt, cœlestia idem esto judicium.

9 Unde elicimus corpora cœlestia non solum in corpora inferiora, verum in eas quoque animæ passionēs quæ ex bono, maiore corporis temperamento profiscuntur agere.

10 Quare non est adeo judiciaria Astronomia damnanda, ut multi hodie opinantur, quin potius toto Cœlo errare existimemus, qui Astrologorum effata non solum susque deque ferunt, sed etiam omnes eorum prædictiones superbe derident.

11 Eos tamen unanimiter omnes damnamus qui Cœli lumen quasi in numen transferentes Cœlum ac solem adorant, & Astrologorum canones habent quasi pro decretis protoris.

XIV Reactio est mutatio qua agens adversus patiens renitens illud dum mutatur in se commutat, adeo ut & hoc agere dum patitur, & illud pati dum agit modo aliquo dicatur.

1 Quamvis ergo agens & actum mutuo inter se agere & pati luculenter doceat experientia, non solum tamen in mutatione substantiali, verum etiam in accretione reactioni locum negamus, ac tantum in motu locali & aliteratione concedimus.

2 Plurimum ergo inter se differunt reactio & resistentia.

3 Verum quod repatur secundum motus speciem repati non est dicendum.

XV Elementorum duplex est (esse) unum absolutum, aliud in respectu positum, quemadmodum & duplices sunt eorum qualitates, primæ puta quatuor motrices sub duobus nominibus gravitatis & levitatis, & quatuor aliæ alteratrices seu altrices, calor, frigus, humiditas, & siccitas.

1 Non est igitur mirandum quod bis in Physica considerentur.

XVI Mistio est τῶν μικρῶν ἀλλοιωθεῖσά τ' ἐνωσις.

1 Mistionis subiectum sunt quatuor corpora simplicia, nec ulla res alia possunt misceri.

2 Quare nec corpori accretione alimentum, nec rebus ipsis in alteratione habitus permisceri dicendum est.

3 In misto miscibilium forma realiter insunt sed refracta, mistum aliqui quatuor formis constaret, & mistio non esset unio.

4 Zabarella itaque assentiendum cum ait oportere in mistione miscibilia mutuo in minimas partes dividi, atque ita invicem alterari, ut desinant esse id quoderant, & fiant unum quoddam tertium medium quoddammodo inter illa.

5 Nihilominus tamen novam aliquam formam realem qua prius non existerat, produci intrepide negamus.

6 Unde est quod doctissimi Philosophi omnes consentiant elementa non perire cum mistum generatur, ex quo patet mistionem per se non esse generationem.

7 Neque tamen propterea mistum ab elementis specie differre verendum est asserere.

XVII Quædam sunt res quibus mundus semper caruisset, si eas Deus in principio fecisset, quædam verò sunt, quæ etsi tunc facta non essent, possent tamen ex mundi elementis oriri.

1 Ergo non à simili tantum fit generatio, verum etiam ex dissimilium causarum concursu multa gignuntur.

2 Sed cum omnis generatio fiat per mutuas & prævias alterationes, sine contrariis rem aliquam generari est impossibile.

3 Si unum tollas elementum, omnes res alia statim ac penitus peribunt.

4 Primarum qualitatum, alterationis, actionis, & passionis, contactus, generationis & corruptionis, elementorum ipsorum qua misti sunt principia, reactionis deniq. & mistionis ipsius tractatum ad unam eandemq. Physicæ partem iure optimo retulit Philosophus.

5 Ac-

5 Accretionem vero bona eius venia in lib. de *Accretione* potius existimamus.

XVIII Fulmen est exhalatio calida, sicca, crassa & viscosa intra nubem densam ac magnam conclusa, ubi propter caloris & frigoris antiperistalsin vehementer incalescit, attenuatur, & maiorem locum appetit, unde non sine sono & fragore maximo discussa omnibus nubes lateribus tandem disrumpit ac penetrat vel saltem conatur.

1 Tonitru ergo sive fulgetrum non sunt meteori species.

2 Errās qui ignis nubibus intercepti extinctione, tonitrua fieri existimāt.

3 Quamvis 2. Meteor. cap. 9. duo Tonitruorum genera constituens Philosophus non sit penitus damnandus, magis tamen artificiosè, & distinctius Seneca cap. 27. Natur. Quæst. triplicem eorum in universum differentiam nobis proponit.

4 Fulminat autem aliquando quum non est Tonitru, & Tonitru audimus quum fulgur nullum videmus, & contra fulgur videtur, quum Tonitru nullum auditur, unde neutrum necessariò cum fulmine connectitur aut recipiatur, ut plurimum tamen utrumque simul & semel ei competit, licet visu prius fulgur quam tonitru à nobis percipiatur.

5 Fulminis pro materia & effectuum diversitate tria genera statuimus quæ Pontanus egregiè hoc versiculo complexus est,

Scinditque uritque & longo secat æthera hiatu.

6 Verum lapis ille solidissimus qui telum fulmineum vulgo dicitur, nullaque ratione eliquari vel moliri potest, cum omni fulmine nequaquam conjungitur vel coagulatur.

7 Fulmini deniq. gignendi locus alius non est idoneus quam media aëris regio, nec tempus quam æstas.

XIX Circulus lacteus nunquam consumitur ne quidem Solis virtute in Geminis & Sagittario versantis, sed eadem in eodem loco quæ in prima creatione ei indita est figura & magnitudine nobis apparet.

1 Erronea igitur est Arist. nostri & aliorum opinio, qui in Meteor. album referentes, *πᾶλ' αὖ*, & non reale quid esse autumant.

2 Neq. tamen eorum amplectimur sententiam qui Cæli quandam partem ex multis parvis stellis ulro citroque dispersis constitutum definiunt.

XX Perennes sunt fluvii & fontes.

1 Quamvis ergo in terra cavernis aquæ quendā vaporē fieri cōfitemur, qui frigore cōdensatus destillari possit, & aquā nonnihil augere, unde Arist. 1. Meteor. cap. 13. eos oriri cōcludit, nobis tamen neutiquam erunt Meteora, sicut nec mare.

C

2 Mari

2 *Mari vero potius quam aëri fluvios & fontes originem suam & perpetuitatis causam acceptam referre debere, cum Plitone in Thadone & veteribus quamplurimis qui ante eum vixerunt, tum Philosophis, tum Poëtis sentimus.*

XXI Accretio est motus viventis corporis, quo ad maiorem quantitatem extenditur, ab anima per calorem naturalem alimentum per omnes ejus partes distribuente factus, ut ad omnes vitæ suæ actiones naturales exercendas, & præsertim ad simile sibi procreandum justam ac perfectam magnitudinem consequatur.

1 *Est igitur non minus quam nutritio anima vegetantis opus, & utriusque finis etiam est idem, plurimum tamen inter se differunt.*

2 *Et utriusque propria tractationis sedes est in libris de Anima.*

3 *Anima hominis non est primum in eo vegetandi principium, nedum actus partium ejus homogenearum ut ossum carnis & nervorum, quod plurimi in eadem substantia plures formas concedere absu, dum putantes affirmant.*

4 *Tenemur nihilominus asserere eam neque ex materia potentia fluxisse, neque ab ea esse inseparabilem, sed substantiam quandam esse incorpoream, separabilem, æternam, & essentialem, nihilominus ejus qua homo est formam, tam qua sentit & movetur, quam qua intelligit.*

5 *Uti Embryo in utero matris sensus adhuc expers alitur & augetur naturaliter ac per se, ita corpus ADAMI quum in ejus faciem vita spiraculum DEUS inspiravit non fuit lutea tantum statua, & spiritus illius accessione carnea facta & ossea, sed actu ex ossibus, nervis, carne, & cute inq. non aridis quidem, sed floridis atque viventibus vel saltem virentibus consistisse est verisimile.*

6 *Physico autem etiam hac anima non minus quam aliorum viventium considerata est.*

7 *Qui tamen per se ac absolute consideratam rem naturalem esse, & à parentibus propagari asserunt, belluini sunt Philosophi vel potius belluæ, nihil sese belluis præstare intelligentes, naturæque in suam perniciem plus satis tribuere videntur.*

XXII Animam ut animati corporis materiam forma informans est definit Philosophus 2. de Anima, cap. 1. Actum primum corporis organici.

1 *Egregie decipiuntur qui in tota specie unam numero duntaxat esse animam tuentur.*

2 *Et communium hominum consensui propinquior, & cum veritate Catholica doctrinæque & more loquendi Mosaiico magis congrua & consentanea*

nea videtur Stoïcorum opinio, qui aiunt eorum tantum quæ sentiunt formam esse animam, quam Arist. hac Animæ definitio quæ vegetantium formis quoque competit.

XXIII Tam varias operationes & nonnunquam simul contrarias quales nimirum 2. ista Animæ Arist. Definitione cap. 2. & 4. lib. 2. de Anima, ab una forma essentiali proficisci τὴν ἀδυναμίαν nobis videtur.

1 Plures igitur in eodem animato substantiales formas saltem subordinatas concedere non est verendum.

XXIV Ut possit quidvis sibi simile progenerare quod cunctis animantibus à natura innatum esse videtur, tribus ei opus est. 1. ut perfectam habeat magnitudinem. 2. ut corpus non habeat mutilatum. 3. ut non sponte nascatur.

1 Aluntur ergo animantia quamdiu vivunt, sed nec semper crescunt, nec procreant.

2 Procreatio quodammodo est accretionis finis.

3 Imperfecta adhuc magnitudine alimentum etiam majus resolutum totum convertitur & proinde quamdiu crescens est corpus, ineptum est ad procreandum quia nihil alimenti redundans est utile.

4 Quare alimentum omnium trium animæ vegetantis facultatum obiectum est, alit enim ut simile, auget ut majus, & generat ut utile redundans.

5 Anima vegetantis totum & integrum officium est, alimento assumpto corpus suum nutrire, augere, & in specie simile sibi gignere.

T H E S E S E T H I C A E.

I.

ἔτι μὲν ἡ πολιτικὴ καὶ οὐρανίσις ἡ αὐτὴ μὲν ἔστι. 6. Eth. cap. 8.

1 Actiones igitur humanas ut in iis bonum & honestum publicum resurgere natum est totius Philosophia moralis subiectum adequatum jure statuimus.

2 Et D. Thoma sententiam explodimus qui motui à Physico considerato eam proportionem respondere censuit.

3 Libertatem autem, voluntatem, consultationem, praelectionem, virtutis habitus, & similia, ut earum principia perturbationes vero humanas, ac

res contingentes humana libertati subjectas ut materiam, sed ratione quidem dissimili & distincta, ac felicitatem ipsam ut finem cuius gratia, in Ethica etiam necessario tractari arbitramur.

4 Licet felicitatem contemplativam virtutesque intellectuales ibidem etiam per se tractari non sit negandum, proprius tamen & praeprimus Ethica finis est felicitas activa, eamque solam facultate civili adipiscimur & ab ea merito denominatur.

5 Ut ergo se habet verum ad intellectum, & intellectus ad Philosophiam contemplativam, ita bonum se habet ad voluntatem, & voluntas ad practicam.

6 Et Oeconomicam politicam quodammodo subalternari, & Ethicam nicomachiam utramque facultate quadam includere dicentibus astipulamur. Sed irrimembrem illam civilis scientiae in Ethicam, Oeconomicam, & Politicam antiquam divisionem ut ineptissimam reprobamus, ac in Ethica de singularis & privati viri institutione agere Philosophum ne debuisse putamus.

II Finis & bonum reciprocantur.

1 Media ergo per quae ad finem pervenire oportet non sunt bona, multo minus mala.

2 Malum ergo non est faciendum ut bonum inde eveniat, nec è duobus malis minus eligendum est.

3 Simpliciter & absolute bonum est quod ab omnibus nullius gratia expetitur.

4 Triplicem propterea distinctam hominis felicitatem Naturalem, Civilem, & Supernaturalem statuere ridiculum nobis videtur.

5 Verum cum felix sit quicumque secundum vitam perfectissimam agit, sed felicius cui etiam bona externa suppetunt, omnium vero felicissimus qui hisce primarum contemplationem causarum addit, tres felicitatis gradus medium, infimum, & supremum lubenter concedimus.

6 Negamus vero vel in hac vita beatum aliquem perfecte existere vel post comparatum felicitatis habitum in alterum extremum posse commutationem fieri.

7 Medium ergo statuendum est inter perfectam beatitudinem & miseriam, & unam eandemque actionem posse esse & bonam & malam pro virili propugnabimus.

8 Arist. autem felicitatis definitionem 1. Eth. cap. 7. omnibus dilectis gradibus competere non averſamur.

9 Unde unam aliquam virtutem optimam secundum ejus placita concedere à vero est alienum.

10 Ast cum prudenter in duo genera virtutes omnes digerat Ethicas, & Dianoieticas, eaque Ethicarum est iustitia Dianoeticarum sapientia.

III Laude & vituperio, poena & praemio inveniuntur qui digni sunt.

1 Homini igitur ad suas actiones liberè & voluntariè exercendas tanquam libero ut dicitur earundem Domino, suaeque natura & per se virtutis & vitii capaci, & divinarum rerum contemplatori voluntatis libertas nō est deneganda.

IV Affectus est motus cordis aut voluntatis sequens cognitionem, & objectum prosequens aut fugiens, quem perpetuo comitatur vel dolor vel lætitia, & sine quo ad agendum homo æque quidem est ineptus ac navis ventis destituta ad navigandum.

1 Illam ergo Stoicorum ἀπάθεια quam & olim Monachi & nostro hoc tempore fanatici multi ex Anabaptistis in regeneratis exigunt, & ut in Deum contumeliosam, & ut vitæ communiperniciosam repudiamus.

2 Et de affectibus non solum moralis Philosophi, sed & naturalis, Medici & Rhetoris, imo etiam Theologi est disputare.

3 Per se autem num sint peccata quærentibus, respondendū est Christum iis non caruisse: ipsiq. Deo, sed eminenter inesse scholasticos concedere.

V Nobis ipsis temperamentum formare nequimus, nec in nostra potestate est quales nascamur, quove tempore parentes nostri nos gignant, sed originis peccatum & mali Demones intellectui nostro, & voluntati magna impedimenta injiciunt.

1 Non est ergo ἐφ' ἡμῖν ὁ τῶν ἀρετῶν λόγος, sed earum semina ipsa, quæ Creatoris beneficio infusa sunt primi parentis pravaricatione iterū eversa sunt.

2 Quocirca scitè dixit Philosophus 7. Polit. cap. 13. præter Deum tria alia φύσιν, ἦθος καὶ λόγος ad virtutes efficiendas requiri.

3 Merito etiam propterea 1. Eth. cap. 1. τοῖς παθήσειν ἀκολουθητικὸν καὶ νόον, ὅτι τῶν κατὰ τὸν λόγον πράξεων ἀπειρεῖς, moralis Philosophia auditorem minime accommodatum esse demonstravit.

VI Animæ rationalis duæ sunt facultates, intellectus & voluntas, quas ut homo perfectè sit felix perfici ac informari oportet.

1 Recte ergo in morales & intellectuales dividit Philosophus quæ ut in uno homine una tantum est anima, ita ad unam hominis felicitatem ut ultimum ac præstantissimum suum finem utraque collimant.

2 Hinc conspicuus est eorum error qui virtutes intellectuales non alia ratione in Ethica quam ad moralium illustrationem tractari existimant.

3 Falso fortassis & pueriliter opinantur, ejusdem esse habitus, & habituum subjecta considerare.

VII Virtutis laudem in actione consistere docet Philosophus Ethic. 4. cap. 1. unde omnem actum aliquem parere necesse est, quotque sunt essentialiter distincti actus laudabiles, tot virtutum tantum genera distincta esse manifestum est.

I Est ergo nec iustitia universalis virtutis species, nec particularis iustitia plures sunt species quam distributiva & commutativa.

VIII Temperantia est mediocritas circa corporis voluptates & dolores quæ ex rei jucundè privatione concipiuntur. Eth. 3 c. 10.

1 Quamvis cum ea fortitudinem coniunctam adeò atque connexam esse fateamur ut nequeant à se invicem divelli, nobis tamen si præstat, quæ splendidiores edat actiones, ac in difficilioribus versatur, fortitudo virtus est longè præstantior.

2 Quum ergo Scaliger vir clarissimus 3. Poët. cap. 1. temperantiam caterarum virtutum matrem ac normam appellavit, ac proinde omnium perfectissimam predicavit haud dubiè temperantiam & mediocritatem confudit.

IX Nemo dare potest quo caret, nec recipere quod habet, & ex tribus istis bonorum generibus quæ à nobis expetuntur, quivis bonus homo præstantissima quæ honesta sunt, & posthæc utilia, omnium vero vilissima voluptuosa esse judicat.

1 Melius ergo est dare quam accipere.

2 Omnium de felicitate opinionum Epicureorum maximè damnanda est.

3 Qui autem in virtutis habitu eam consistere arbitrati sunt, omnium veterum proximè ad veritatem accesserunt.

4 Porro accipere ad nullam virtutem nisi fortè rarò ad amicitiam spectare videtur.

5 Ne tamen sit dubium à quibusdam ne intractabilis illis videaris, & ex arte honesta mercedem iustam ut familiam nutreas accipere, quam sicariis aut meretricibus dando patrimonium perdere longè esse honestius & expeditius.

6 Liberalis tamen qui largitur, recipiente quovis modo beatior est, & prodigus Arist. 4. Eth. cap. 1. Minus malus est quam avarus.

X Liberalis & sibi debet cavere, ne auferat necessaria, & alteri prospicere, ne non utilia tribuat.

1 Prodigus est non simpliciter qui omnia, sed qui omnia sibi necessaria distribuit hominibus licet non omnino indignis, deterior qui talibus & sua & aliena largitur, omnium vero pessimus qui consumptis iam propriis rapit aliena, tribuitque indignissimis.

2 Avarus itidem est qui ex suo pro modo facultatum minimè largitur, multò magis qui penitus nihil, magis adhuc qui retinet & sua & aliena, omnium verò pessimus qui sibi etiam denegat necessaria, & aliena quacunque ratione arripit, & omnia congerit.

3 Omnia vendere & prætia pauperibus tribuere quod Dominum benedictum Salvatorem nostrum, cuidam iuveni consuluisse testantur Euangelista, Marc. cap. 10. Luc. 18. quod Hierosolymis in initio nascentis Ecclesiae, à multis & fermè omnibus solitum est fieri, & verissima sapientia & beatissima liberalitati consentaneum fuisse, tanquam veritatis vindex & assertor acerrimus propugnare conabor.

XI Pars absque deliberatione seipsam pro conservatione totius, suapte natura destruendam exhibet.

1 Debet ergo vir bonus pro salute Reipub. morti sese obicere.

2 Et si quis ex natura esset civis ea quidem instigante ad idem propenderet.

3 Quare ad perfectam omnibusque numeris absolutam & consummatam nostram felicitatem perfectè acquirendā veram amicitiam, quavisque virtute potiorem esse iudico.

4 Homo activus non quemadmodum fucus inter apes hominibus advenire debet, sed ad vitam communem Symbolum secum deferre, illudque aliis palam exhibere tenetur.

THESES ASTRONOMICAE.

I.

COELI in quo bonitatem suam & omnipotentiam DEVS maximè nobis manifestat, & ad quod speculandum appositissimè propè dixerim etiam divine Plato homini oculorum aciem à diis concessam esse voluit, hominem non minus quam inferiorum quæ citra contraversiam ad ejus usum parata sunt finem esse asserimus.

1 Ei ergo non modo non est necessarium cælum cognoscere, sed rudis quævis & imperfecta eius cognitio expetenda magis est quam exquisita, & perfecta aliorum omnium tanto ignobiliorum quanto eo inferiorum.

2 Hinc constat duplicem esse Cœli finem & hominem aliter eius ac reliquorum esse finem.

3 Item solo intuitu sensuum omnium nobilissimo ad Cœli cognitionem quæ est mensurabile pervenimus.

4 Et Ouranographia vulgo Astrologia qui motum, aut aliquid aliud

quam Cælum ita consideratum subiectum esse statuunt, dicant quæsumus in qua alia scientia subiiciatur, vel quamobrem in *Physicis* dixerit *Philosophus* *Astrologiam* partem esse *Physicæ*.

II Cælum astriferum vulgo firmamentum quod non solum est *Astrologiæ* considerationis ut quidam asserunt, tribus diversis motibus progredi jam, & cieri certissimis phœnominis *Astronomi* deprehenderunt.

1 Sunt ergo *Astronomiæ* admodum imperiti qui decem orbes mobiles cœlestes, duo supra ac septem infra firmamentum inficiantur.

III Cælum *CrySTALLINUM* Theologis *Empyræum* motus omnis est expers.

1 Ergo, nec *Physico*, nec *Astrologo* necessario cognoscendum est.

IV Sol à capitibus habitantium sub æquinoctiali circulo celerissime recedit bisque in anno, sed à capitibus habitantium sub *Tropicis* tardissime quidem & semel tantum in anno, estque hujus rei ratio uariis *Zodiaci* ascensus, nunc obliquus, nunc rectus, præterea etiam sub eo dies nunquam est nocte major, sed semper æqualis.

1 Hominum ergo habitationi opportuniores sub *Æquinoctiali* quam sub *Tropicis* locum esse credimus.

2 Circa *Æquinoctialē* maiores quam circa *Solstitia* dierum in longiores & breviores mutationes fieri, non est negandum.

3 Recte ergo *Solstitiis* inde nomen datum dixerimus, quod in iis Sol tam lente declinet, ut stare videatur.

V *Æquinoctialis* circulus sub ipsissimis polis mundi habitantibus est *Horizon*.

1 Habent ergo Solem sex mensibus conspicuum, & totidem latentem.

2 Est itaque in mundi medio, & in extremis eius externum quoddam *Æquinoctium*.

3 Verum quum hic Sol ab *Horizonte* ultra viginti gradus nunquam recedit dum sub eo mergitur, crepusculum verius quam nox dicitur.

4 Unde dicere licebit hisce totum annum unicum esse diem.

5 Qui autem hic commodiores habitationes quam sub circulo *Arctico* & *Antarctico* esse tuentur, à vero nihil recedunt.

VI Lucis & tenebrarum æternitatem, & vitam hominum, & terræ naturam, (quæ luminis & umbræ nec non caloris & frigoris vicissitudine fœcundatur) despexisse semper & odisse omnibus est perspectum.

1 Sol ergo corporum omnium quæ vita carent præstantissimum, inter duos mundi cardines ferri perpetuo est necessarium, ita ut inæqualis eius distantia nunc in hoc nunc in illud latus oblique nutantis æqualitas, temporum æquabilitatem efficiat.

2 Eo ergo & loco DEVS Optimus Maximus aptavit, cumque incessanter cursum tenere iussit, ac circulo volvi voluit, ut nullam mundi regionem non illustraret, & calefaceret plæsq; aut minus, satis tamen habitationi idoneam omnem efficeret.

3 Hoc confirmat Propheta, PSAL. IX. quum ait in sole Deum Tabernaculum suum posuisse, & ipsum tanquam sponsum de thalamo suo à vertice Cœli procedere, ac tanquam gigantem ad currendam viam suam exultasse, & non esse qui se à calore ejus abscondat.

VII Dies est stellæ cujusque temporis illud spacium quo supra horizontem, & nox quo infra ab occasu in ortum revertitur.

1 Ergo in Sphæra recta stellæ omnes perpetuum habent æquinotium, in obliqua verò quædam habent æternum diem, quædam æternam noctem, quædam dierum & noctium vicissitudines obeunt.

VIII Qui intra Tropicos habitant Solem bis in anno habent altissimum, & proinde etiam pari ratione bis humillimum.

I Quamvis ergo extra eos degentibus duo tantum sint Solstitia iis verò quatuor sunt distincta.

THESES METAPHYSICAE.

I.

ETAPHYSICVS entis & essentiam & privationem contemplatur.

1 Adequatum igitur Metaphysica subiectum non est ens quæ ens, sed *τὸν νοῦνον*, quatenus ab homine naturali rationis lumine sine ullo materie conceptu, intelligitur.

2 Aliter ergo corporæ & incorporæ substantias subdit sibi Metaphysicus.

3 Equæ errant qui nulla, ac qui omnia distincte secundum proprias suas formas & rationes in Metaphysica considerari autumant.

II Conceptus verus cum natura ejus quod concipitur debet congruere.

D

1. Quam.

1 *Quamvis tam non ens quam ens à mente humana intelligatur, qui tamen non ens ut ens concipit, & se & alios decipit.*

III Inter finitum & infinitum proportionem concedere est & ἀθεολογὸν & ἀφιλοσοφόν.

1 *Non est ergo Ens genus Analogum ad creatum & increatum.*

IV Ab entis essentia tanquam à causa sua proxima existentia ejus immediate fluit, adeò ut ne per DEI ipsius infinitam omnipotentiam magis quam idem à seipso, aut idem posse esse simul in diversis locis, eas à seinvicem sejungi existimemus.

1 *Insignè dictum illud PAULI I. ad EPHE. ubi dicitur, DEVS nos elegit in CHRISTO ante jacta fundamenta mundi. Depravare nobis videntur, qui inde nos ab aeterno essentiam habuisse colligunt, sed non existentiam.*

2 *Nec minùs inconsideratè loquitur KECKERMANNVS, cùm agnum quo ad essentiam ab exordio mundi, mactatum esse asserit, licet postea quoad existentiam.*

3 *Unius existentiam non communicata essentia alteri communicari est etiam τῶν ἀδυνατῶν.*

V Universalium existentia in singularium existentia, sicut horum essentia in illorum essentia fundatur.

1 *Est ergo tam horum quam illorum atque adeò omnium entium sua & essentia & existentia.*

VI Talis est rerum existentia, qualis est essentia.

1 *Quare ut unius una tantum est essentia, ita una tantum existentia.*

2 *Ut sunt diverse species entis, ita & essentia & existentia diversas species statuimus.*

3 *Deitatis personarum una tantum est existentia.*

VII Existentia est actus per quem res ad certum gradum entis restringitur.

1 *Accidens ergo cujus (esse) est (inesse) per se seu formaliter existere negamus.*

2 *Garriunt ergo Pontificii dum in Eucharistia Sacramento, accidentia extra subjectum suum existere tuerentur.*

VIII Alia est entis qua ens est apprehensio, alia ut est unum, verum, & bonum, quum tamen hæc sunt illius accidentia aut τὰ ὄν vel potius attributa simplicia, singula cum eo sine distinctione reciprocari non averfamur.

1 *Hæc ergo nec inter se, nec cum ipso ente rem unam constituunt, nihilominus*

minus tum inter se, tum ab ipso ente sola ratione distinguimus.

2 Quare entia sunt. Multum verum malum & falsum eorum privationes neque entia sunt, neque non entis affectiones.

IX Verum (quod entis est affectio) nihil aliud est quam Ideis in mente divina existentibus consentire.

1 Tantisper tantum durat, unumquodque quamdiu idea sua participes est.

2 Quare DEVS ipse propriè non durat.

3 Erronea est eorum opinio, qui durationem entis affectionem esse statuunt, ac sola ratione ab existentia distinguunt.

4 Ideas Platonicas ut inania teretissima Aristot. reprehendenti constanter assentimur.

X E pluribus quæ actus sunt unum non potest consistere.

1 Ergo ens per accidens non est ens.

2 Quare nec concretum quæ tale nec mundus, nec aliquid ex aliis aggregatum.

3 Differunt autem actus & quod actus esse dicitur, quemadmodum & potestas, & esse potestate.

DVBIA ALIQVOT NE OPINIONVM
novitate, vel insolentia, boni alicuius vel mi-
nus periti animus offenderetur τρεβλη-
ματικως agitanda.

I.

AN Philosophia divisio in Theoricam & Practicam sit tantum κατὰ
συμβεβηκ.

II An Philosophia in systemate sit vera Philosophia.

III An Praxis & Theoria disciplinæ etiam intentionalibus cõveniant.

IV An Metaphysica accurata & perfecta doctrina ordine reliquas
omnes disciplinas debeat precedere.

V An Metaphysica sit scientia ut nomen scientiæ accipitur ab Arist.
in Poster. Analyt.

VI An Grammaticæ & Logicæ subsidio simpliciter omnes aliæ disci-
pline indigeant.

- VII *An Logica sit Scientia.*
 VIII *An quicumque Logices praecepta teneat, Logicus dici debeat.*
 IX *An quidquid propriè & per se prædicatur, in abstracto prædicetur,
 an potius in concreto.*
 X *An relata omnia sint entia tantum rationis.*
 XI *An Definitio & Divisio sint Instrumenta Logica.*
 XII *An Syllogismus Dialecticus sit tantum intentionalis.*
 XIII *An beatitudo activa sit præstantior contemplativa.*
 XIV *An Politica sit Disciplina Architectonica.*
 XV *An eximia Ethnicorum virtutes fuerint peccata.*
 XVI *An honor sit tantum in honorante.*
 XVII *An dato inani tollatur motus continuitas.*
 XVIII *An motui & tempori vera competat aternitas.*
 XIX *An mundus nulla constet forma.*
 XX *An intellectus activus & contemplativus sola ratione differant.*
 XXI *An in bruta animalia cadat ratio vel intelligentia.*

T E Λ O Σ.

